

Za vest

*Dežela kranjska nima lepšga kraja,
ko je z okolšno ta, podoba raja*

Boris A. Novak

**RJA NAMESTO BRJA?
NE, HVALA!**

*Ker je Blejsko jezero
preveč betonirano
in ker manjka kilovatov,
vele mojstri za meglo
tlačijo v denarnico
novo umetno jezero.*

*Da bi od pravljičnega Brja
ostala le blato in rja?*

NE, HVALA!

Spoštovane občanke in občani!

V nedeljo, 3. oktobra, se bomo na referendumu odločali o tem, ali bomo ohranili naše okolje zdravo za nas, ki tu bivamo, za goste, ki prihajajo na Bled prav zaradi izjemnih naravnih danosti, in za naše potomce, ki nas bodo znali ceniti le, če jim bomo v tem času zagotovili tisto, kar bodo takrat najbolj potrebovali: čisto okolje in čisto vodo.

Referendumsko vprašanje se bo glasilo:

Ali ste ZA to, da se ZAVRNE Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi povirij, močvirij in rastišč redkih rastlin v Občini Bled, ki ukinja režim varovanja na povirjih Brje in Piškovica pri Zasipu?

PROTI

Obkrožili bomo ZA zavrnitev Odloka, ker smo ZA ohranitev doline Save Dolinke in naravnega spomenika Brje in Piškovica ter se ne strinjamo z uničenjem doline Brje in nasprotujemo izgradnji umetnega bazena z zastrupljeno vodo.

Uvodno razmišljanje

Od prve do druge številke se je obseg naše ZAvesti skoraj podvojil. Kljub temu, da smo prispevke krajšali, kolikor se je le dalo, za kar se seveda vsem opravičujemo, je pred vami še vedno kar zajetno branje. Izjava za javnost Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave še enkrat potrjuje, da "izravnalni ukrepi ne morejo nadomestiti kompleksnosti in unikatnosti obstoječega prostora." Dr. Mihael Tomšič, raziskovalec iz Inštituta Jožef Štefan in nekdanji minister za energetiko je s kratko, a natančno analizo v prispevku Doinstalacija HE Moste ni gospodarna – projektna dokumentacija pomanjkljiva, pokazal na ključne slabosti ne samo projekta, temveč tudi elektroenergetskega sistema, ki take projekte generira. Kratek stik je prav v razmerju med lokalnim virom in globalnim okvirom. Primer HE Moste kaže, da smo še daleč od "vzpostavitve preglednih ekonomskih odnosov med podjetji energetike", kakor je leta 1997 priporočala Mednarodna energetska agencija. Namesto, da bi storili "bistven korak v ponovnem vzpostavljanju ekonomskih odnosov, osnovanih na vrednosti" se tu v nerazumevanju sodobnih ekonomskih zakonitosti ogrožajo temeljne slovenske in evropske vrednote. Dr. Tomšič poudarja, da je "doinstalacija HE Moste razsipanje državnega kapitala z okoljsko škodljivimi posledicami." Razvoj? Ne, razkroj!

Je to modrost sožitja? Kako je mogoče prodajati zastrupljen tehnološki bazen z večmetrskim nihanjem gladine kot novo turistično pridobitev Bleda? Mar to ne dokazuje, da jim manjka energetska – gospodarskih argumentov. Kako je mogoče, razglasiti potopitev doline in uničenje naravnega spomenika za naravovarstveni ukrep? Modrost ni ogrožena, dokler ni narejen ponaredek. Strokovnjaki odbora, ki na to opozarjamo, smo v njihovih zakupljenih oglasih zgolj aktivisti, ki zavajamo. Toda kdo zavaja? Kupljeni oglasi, z videzom pravih člankov v Gorenjskem Glasu, niso samo očitno kršenje zakona o medijih, temveč otipljivi dokaz, da je pri nas mogoče kupiti celo stroko. Oglaševanje? Ne, razglaševanje!

Ne samo, da projekt s takim izravnalnim bazenom nima prave gospodarske utemeljitve, kršili so zakon na občinskem svetu in prestopili zakonsko normo v javnem prostoru medijev, na drugi strani pa imamo strokovno utemeljeni in pravno potrjeni naravni spomenik, še enkrat preverjen skozi najsodobnejše evropske naravovarstvene kriterije Nature 2000. Naša država ima enkratno priložnost, da že prepoznano lokalno posebnost med Vrbo in Bledom, dvema ključnima krajema slovenstva, povzdigne na globalno, evropsko in svetovno raven. Naša državljanska dolžnost je, da preprečimo kršenje zakonodaje in ohranimo te vrednote za vse, ki prihajajo.

Dejstvo je, da generator energijo samo generira, šele v naravi se nam energija regenerira, šele stik s celoto celi. Že Prešeren je vedel, že Rikli je videl, pojdemo na izvire, postanimo izvirni, bodimo vestni, bodimo ZA ...

Janko Rožič, Odbor za rešitev Save Dolinke

Iz izjave za javnost Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana, 24. september 2004

Z "Odlokem o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi povirij, močvirij in rastišč redkih rastlin v občini Bled", ki je bil sprejet v začetku junija letos, se ukinja režim varovanja na območju Berje in Piškovica pri Zasipu, kar pa ni v skladu z državnimi strateškimi izhodišči na področju naravovarstva, niti z načeli naravovarstva. Območje povirja v Berjah in v Piškovici je bilo s strani naravovarstvene stroke kot pomembno območje ovrednoteno leta 1993. Kasneje, leta 1998, je bilo na podlagi tedaj veljavnih predpisov na pobudo tedanjega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju, zavarovano s strani Občine Bled kot naravni spomenik.

Območje, ki bi bilo po novem Odloku potopljeno z izgradnjo kompenzacijskega jezera, je zaradi številnih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, ki so ogroženi in redki ter se varujejo z domačo in evropsko zakonodajo, izjemno v našem prostoru. Izravnalni ukrepi **ne morejo** nadomestiti kompleksnosti in unikatnosti obstoječega prostora.

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, ki je bila sprejeta na Vladi RS decembra 2001, izpostavlja ohranitev ekosistemov in naravnih habitatnih tipov "in-situ", torej v naravnem okolju, ob trajnostni rabi njenih sestavin. Neenakomerni pretoki v Savi Dolinki pod sedanjo HE Moste **ne** opravičujejo izgradnje kompenzacijskega jezera, ki bo sicer uravnal pretoke pod njim, bo pa močno spremenil ekosisteme na njegovi lokaciji in imel negativne vplive na Savo Dolinke tudi nizvodno.

Z izgradnjo kompenzacijskega jezera bi nastal nov ekosistem, v katerem bi se večinoma razmnožile živalske in rastlinske vrste, sposobne prilagoditve novim razmeram, ki zaradi svoje prilagodljivosti niso ogrožene in so v Sloveniji večinoma splošno razširjene. Tak ekosistem ne nudi življenjskega prostora številnim redkim in ogroženim vrstam s specifičnimi ekološkimi zahtevami, ki so trenutno na tem območju.

Metod Rogelj, univ. dipl. biol.

Sonja Rozman Bizjak, univ. dipl. biol.

dr. Mihael G. Tomšič

Radomlje, 21. 9. 2004

Doinstalacija HE Moste ni gospodarna - projektna dokumentacija pomanjkljiva

"... Vzpostavitev preglednih ekonomskih odnosov med podjetji energetike na razdruženi ravni je posebno dobrodošla kot bistveni korak v ponovnem vzpostavljanju ekonomskih odnosov, osnovanih na vrednosti"

(Iz prvega odstavka povzetkov in priporočil publikacije Mednarodne energetske agencije (IEA, OECD): Energetska politika Slovenije, Pregled 1996, Pariz 1997)

Kljub 80-odstotni državni lasti investicijske namere Savskih elektrarn brez javnega nadzora

Za moto prispevka izbrani citat ponazarja razmerja, ki so znana tudi iz razprave o HE Moste. Od takrat, ko je mednarodna agencija podala citirano priporočilo do danes so se razmere kvečjemu poslabšale. Z navideznim odpiranjem trga z električno energijo in delno privatizacijo so se nekdanja državna podjetja prelevila v delniške družbe, ki zahtevajo za svoje poslovanje pravila gospodarske tajnosti. Savske elektrarne d.o.o. (SEL) v vsaj 80 % državni lasti, preko Holdinga slovenskih elektrarn (HSE), ki je v 100-odstotni državni lasti, nekaj pa tudi posredno. SEL ne glede na nekaj zasebnih vlagateljev poslujejo kot podaljšana roka pristojnega ministrstva (Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, MOPE), za porabo investicijskih sredstev pa naj bi ne bile odgovorne nikomur, razen "svojim delničarjem". V sistemu državnih energetskih podjetij akterji zadovoljujejo interese vsakokratne politike in tudi svoje. Ti interesi pa so, ne nazadnje zaradi slabe preglednosti, daleč od realnih skupnih interesov nas vseh, naroda in države.

Pomanjkljiva investicijska študija, zgrešeni nastavki, napačni rezultati

Ne glede na dejstvo, da naj bi bilo preko 80 % predvidenih investicijskih sredstev državni kapital, zainteresiranim javnostim zadosten vpogled ni omogočen. Pomankljivosti projektne dokumentacije z energetske-gospodarskega stališča so tolikšne, da že delen vpogled omogoča naslednje trditve:

1. investicijska dokumentacija ni izdelana primerno sedanjim stopnji, investicijski študiji po standardu, ki ga postavlja Uredba o enotni metodologiji za izdelavo programov za javna naročila investicijskega značaja, (Ur. l. RS, št. 82/1998, 86/1998, 43/1999, 79/1999, 39/2000 (102/2000 - popr.))

2. dodatno k pomanjkljivostim zadnje in predhodnih investicijskih študije (Novelacija investicijskega programa", izdelovalec Inženirski biro Elektroprojekt (IBE), Ljubljana; 2003 (oznaka zvezka: H2MS-A501/078A) v primerjavi z Uredbo, ocena upravičenosti investicije je ključna napaka, ne upošteva možnosti za sanacijo HE Moste v sedanjem obsegu in v območju sedanje lokacije.

Ključna strokovna napaka je nastala, ko je investitor zavrgel možnost sanacije elektrarne v okvirno sedanjem obsegu in postavil dilemo: ali doinštalacija ali nič. Projekt "sanacija in doinštalacija HE Moste" dosega skromne energetske-gospodarske pokazatelje. Vsebinsko korektna pa je dvostopenjska primerjava: najprej upravičenost sanacije. Šele z možnimi dosežki sanacije imamo korektno izhodišče za obravnavo dodatne stopnje, "doinštalacija". Izključujoč pristop investitorja: "doinštalacija ali nič" je omejil tudi možnost strokovne inovacije in dialoga.

Doinštalacija HE Moste je razsipanje državnega kapitala z okoljsko škodljivimi posledicami

Za ilustracijo strokovne napake, na osnovi katere SEL neupravičeno trdi, da je projekt doinštalacije upravičen, opravi okvirni preizkus, ki temelji na pričakovanih gospodarskih razmerah v elektroenergetiki.

V številnih študijah, ki jih je naročil SEL, se pojavlja 22 variant. Večina teh variant predstavlja le nekoliko različne dimenzije projekta. Vendarle razločimo dve skupini variant:

- **okvirna varianta "sanacija HE Moste"** v približno sedanjem obsegu, s sanacijskimi ukrepi na obstoječih instalacijah, ali s prestavitvijo in izgradnjo nove strojnice (skupno 5 variant, v študiji variante iz študije št. 1 (1993) in študije iz l. 2001: "scenariji" 3 in 4); npr.

- **okvirna varianta "sanacija in doinštalacija"**, različne podvariante (okoli 12 podvariant)

Opomba: na internetu je dostopen povzetek študij in tabelaričen pregled variant.

Investicijska vsota za okvirno varianto sanacije se giblje med 6,7 in 8,7 milijonov evrov (1993), za sanacijo in doinštalacijo pa je sedaj predvidena investicijska vsota 72 milijonov evrov. Zaradi morebitnega vpliva inflacije in za "dobro mero" v nadaljnjem upoštevamo stroške sanacije v višini 12 milijonov evrov.

Tehnični podatki kažejo, da se z doinštalacijo pridobi:

- 40 GWh pričakovane povečane proizvodnje letno (0,3 % slovenske porabe), in

- 31 MW moči (1,5 % moči elektrarn v Sloveniji)..

Normalno investicija 60 mio evrov pomeni, da bi letni prihodek moral biti okoli 7,2 mil. evrov (anuitetni faktor 0,12 npr. ustreza donosu investicije 8 % in skromnih ostalih stroških poslovanja).

Upoštevati bi morali (tega ni v investicijski študiji!), da bi elektrarna na trgu pridobivala prihodek iz dveh virov: od prodaje električne energije različnih kakovosti (vršna, pasovna ...), in od sistemskih storitev.

Prihodek od prodane električne energije ocenimo na: $40 \text{ GWh} \times 60 \text{ Euro/MWh} = 2,4 \text{ mil. evrov}$. Pokrili smo tretjino zahtevanega prihodka. Upoštevana je cena 60 evro/MWh, ki po borznem gibanju ustreza vrednosti vršne energije na EEX (v letu 2003) z letnim trajanjem 1.500 ur.

Preostanek $7,2 - 2,4 = 3,8 \text{ mil. evrov}$ bi morala elektrarna pridobiti na račun sistemskih storitev (regulacijska in rezervna moč, črni start itd.). Letni prihodek 3,8 je za storitve, ki jih lahko nudi agregat s 30 MW (dodatne) moči, zelo pretiran. Če to preračunamo na kapitalsko vrednost (anuitetni faktor 0,12), ustreza specifični investicijski vrednosti 1.000 evrov/kW, kar pa vsaj dvakrat preveč od konkurenčnih virov.

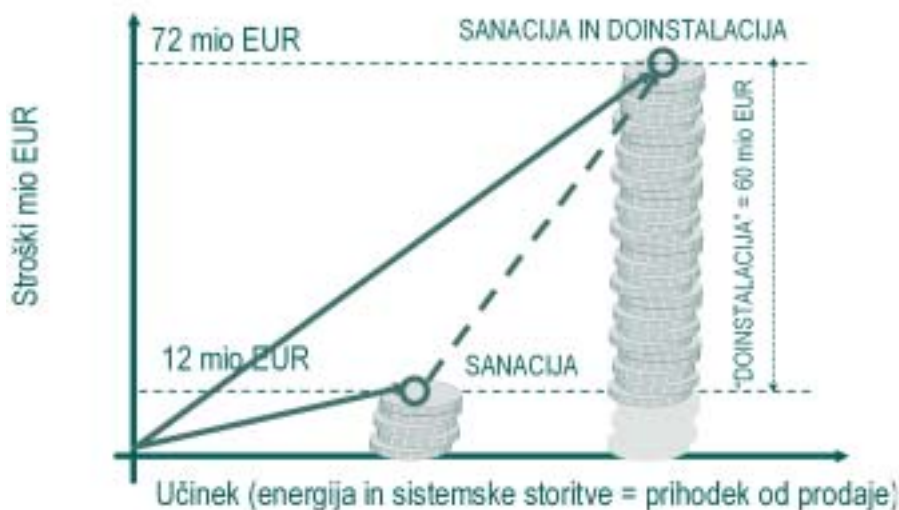
HE Moste zdaleč niso edini možni vir vršne energije in sistemskih storitev

Enake storitve lahko nudijo različne vrste elektrarn. V Sloveniji ali celo regionalno (za izvoz električne energije v Italijo) bo ČHE Avče nudila povsem enake sistemske storitve kot HE Moste, vendar v dosti večjem obsegu in ceneje. Investicijska vsota za HE Avče je za 180 MW moči okoli 90 mil. evrov (podatki HSE). Glede na moč je investicijska vsota ČHE Avče, 500 EUR/kW samo četrtnina specifične investicije v doinstalacijo HE Moste (2.000 EUR/kW). Po zgornji oceni, pri kateri je ustrezno ovrednotena tudi tržna vrednost proizvedene električne energije, pa je doinstalacija HE Moste še vedno dvakrat dražja od konkurenčne elektrarne. Teh konkurenčnih možnosti pa je še več. Že med predlaganimi projekti HSE tudi ČHE Kozjak (celo 2 x 200 MW). Za preprečitev "življenja ob svečah" si lahko kupite agregat, na primer 2 kW za okoli 100.000 SIT, kar je celo samo 200 EUR/kW.

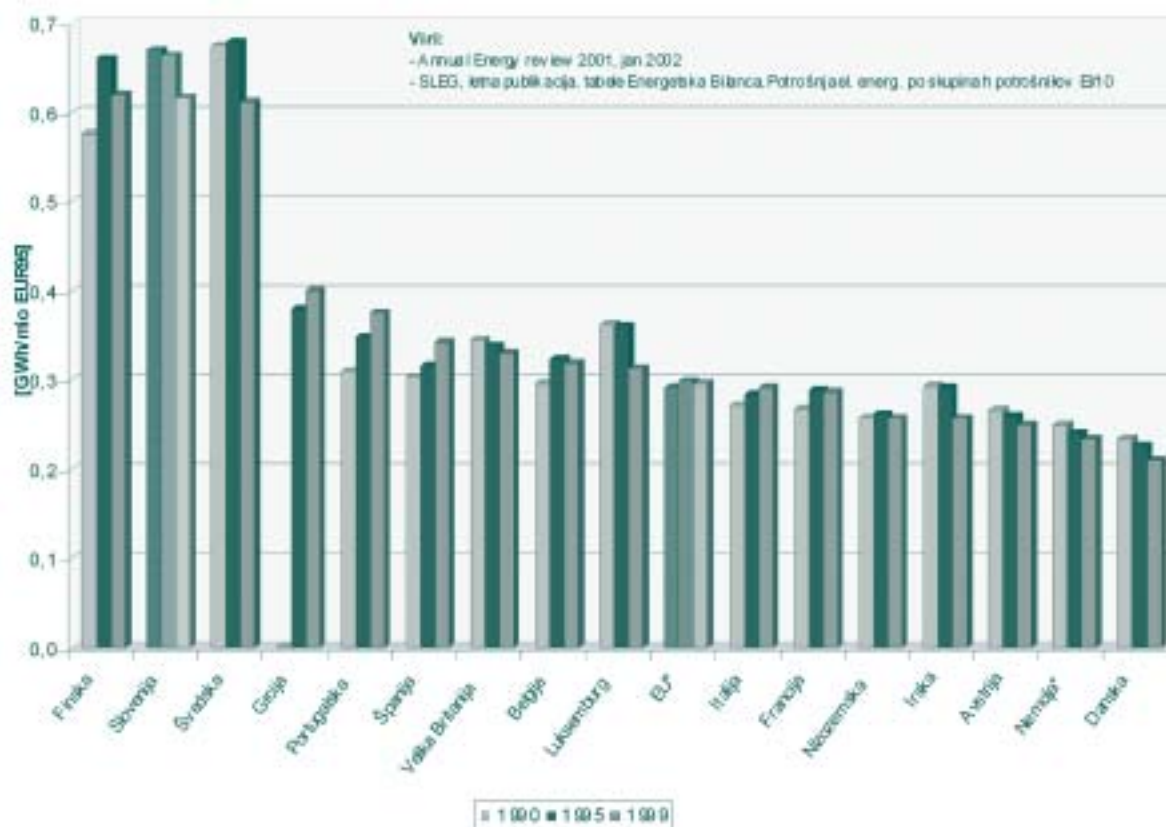
Prva izbira: zmanjšanje rasti porabe z učinkovito rabo in boljše obvladovanje sistema z informatizacijo

Razprava, v kateri se omenja kot razlog za doinstalacijo HE Moste nacionalne interese ali grozeči električni mrk, bi se morali realno ozreti tudi na negospodarno porabo energije v Sloveniji. Ne gre brez omembe TALUM-a (16 % slovenske porabe električne energije!) in drugih vele porab ob neznatnih gospodarskih učinkih. Slovenija po energetske intenzivnosti presega znane potratneže, celo ZDA. V zadnjih nekaj letih je dosegla svetovno nezavidljiv dosežek: zastoj in povečanje energetske intenzivnosti.

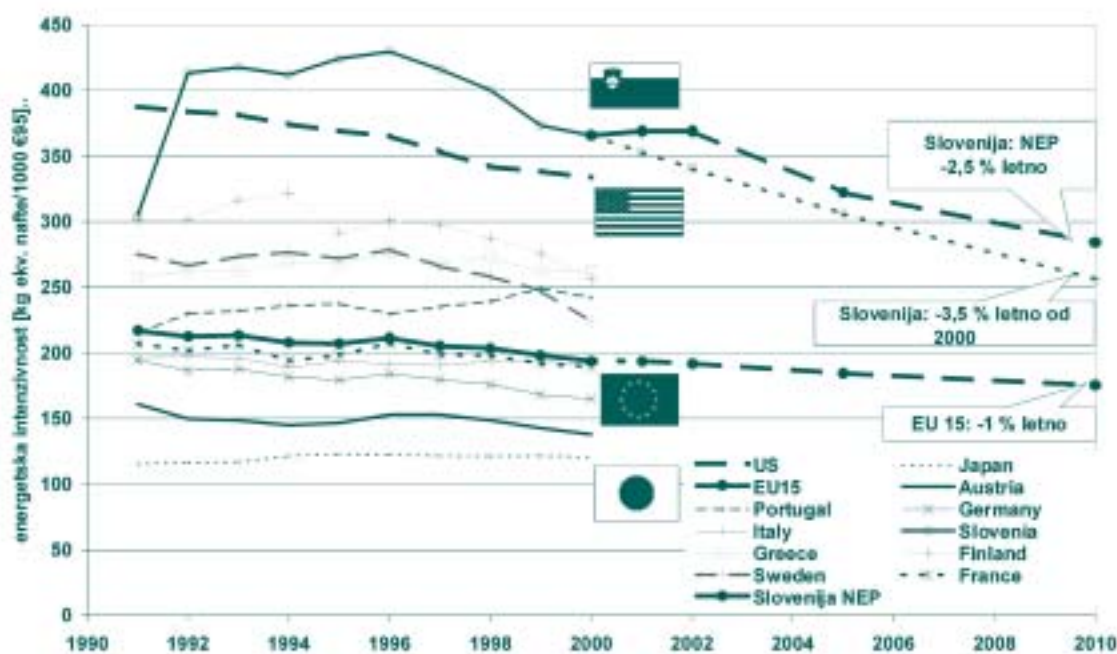
Odločitev o žrtvovanju katerega koli delčka okolja v Sloveniji ob obilici drugih možnosti ni sprejemljiva.

Slika 1.: Stroški izravnalnega bazena in ostalih naprav "doinstalacije" so nesorazmerno visoki. Učinek doinstalacije ne dosega normativa za gospodarno investicijo.

Slika 2.: Elektroenergetska intenzivnost (kWh/EUR DP) Slovenije daleč presega povprečje EU15. Primerljiva je le s Finsko in Švedsko, ki pa imata dosti ugodnejše naravne danosti za proizvodnjo električne energije. Poraba električne energije na prebivalca (kWh/preb.) v Sloveniji presega porabo v Italiji, na Irskem, Danskem in Nizozemskem in se približuje porabi v Nemčiji in Avstriji.

Slika 3. Celotna energetska intenzivnost v Sloveniji je daleč višja od povprečja EU15 in celo višja od energetske intenzivnosti ZDA. V letih 2001 in 2002 je v Sloveniji, tudi zaradi potez energetske politike, katere sestavni del je projekt doinstalacije HE Moste, energetska intenzivnosti presenetljivo narasla, čeprav naj se bi zmanjševala. Razvoj načrtan v Nacionalne energetskem programu (NEP) ne predvideva zadostne preusmeritve energetike, da bi se do leta 2010 priključili skupini uspešnih držav v EU. Namesto predvidene 2,5% bi morali doseči vsaj 3,5% letno zmanjševanje obremenitve z negospodarno rabo energije.

Brje, Natura 2000 in erozija

Natura 2000 je evropski sistem posebnih varstvenih območij, namenjenih varovanju rastlinskih in živalskih vrst in njihovih življenjskih prostorov – habitatnih tipov. Merila, kako izbrati območja varovanja pa tudi pravila, kako jih varovati, natančno določa evropska zakonodaja. Za nekatere, "prednostne" vrste in habitatne tipe je določeno strožje varstvo.

Loeselova grezovka je tista vrsta, lehnjakotvorni izviri in povirna barja z reziko pa tista "prednostna" habitatna tipa, ki so širše območje Brja pripeljali na prvi, izključno strokovni seznam območij Natura 2000 v Sloveniji. To pomeni, da je bila dolina Save Dolinke pri Bledu uvrščena med evropsko naravno dediščino. Naravovarstvena stroka je dolino Save Dolinke med Piškovico in povirjem pri Višnarju opredelila kot enega najvrednejših delov slovenske narave.

V zaključni fazi priprave seznama posebnih varstvenih območij se je v stroko vmešala politika in Brje izbrisala s seznama. Razlog za to naj bi bila erozija rečnega brega, ki naj bi vsak čas odnesla Brje. Sava Dolinka že stoletja spreminja svoj tok v dolini zdaj proti levemu in nato spet proti desnemu bregu. V Franciscejskem katastru je bilo Brje otok, reka pa je tekla pod desnim pobočjem. Razlog, zakaj je bilo Brje izbrisano iz Nature 2000, je torej treba iskati drugje.

Evropski predpisi, ki urejajo varstvo območij Natura 2000 določajo, da je območje s prednostnimi habitatnimi tipi ali vrstami mogoče uničiti ali prizadeti le v primeru, ko gre za zdravje ali varnost ljudi ali za velike javne koristi. Vendar pa mora te velike javne koristi potrditi Evropska komisija. Potopitev doline Save Dolinke zaradi 0,3% letne proizvodnje elektrike seveda ne more biti nacionalni interes. Zato je Ministrstvo za okolje in prostor, ki je obenem tudi ministrstvo za energijo, naknadno umaknilo Brje iz mreže območij Natura 2000. Povirji v Brju in Piškovici sta kljub temu ostali zavarovani z občinskim odlokom.

Dolina Save Dolinke ima številne potenciale. Elektroenergetski potencial je med vsemi najlažje merljiv, mogoče ga je izraziti v številkah, jasno je mogoče povedati, kdo bo imel od njega koristi. Ali bi koncesija Savskih elektrarn v višini 2% letnega proračuna občine Bled, ki bi jo dobili v zamenjavo za potopitev, res zadostovala za čist zrak, mir, sprehode, raftanje, ekoturistične možnosti, veliko območje neokrnjene divjine, mesojede mastnice, zavarovane brstične lilije, pribežališča divjadi, najboljše ohranjene lehnjakotvorne izvire, ...

Zavzemam se ZA pravično in trajno rabo tistih potencialov Doline Dolinke, ki pripadajo in koristijo nam vsem.

mag. Martina Kačičnik Jančar, univ. dipl. biol.

Energetska moč vodnega kroga

Voda, čarobna tekočina. Tekočina, ki vzdržuje nevidni življenjski krog, ozelenjuje in oživilja zemeljsko površje. Kjer vode ni, je puščava, življenje pa pritajeno, skrito pred močnim soncem in vetrom, ki pobirata še zadnje kapljice vode. Vendar pa se tudi pusta pokrajina skoraj hipoma spremeni, ko prične deževati. Voda kot čarobna paličica prebudi nešteta semena in oživi neverjetno veliko živali. Prej izsušena pokrajina se spremeni v zelenocvetoči raj, kjer kar poka od silne življenske energije. Kako je sploh možen tak hiter preobrat? Skrivnost je v energiji, ki kot transformator preklaplja življenske procese in preko njih omogoča različne načine prilagajanja.

Voda poganja mehanizem kroženja snovi in energije tudi v gozdu. Rastlinski orjaki, kakršni so gozdna drevesa, sooblikujejo svoje okolje in se obenem nanj prilagajajo. Ta proces je potekal dolgo, mnogo daljši čas, kot si ga človek sploh lahko predstavlja. Izoblikovali so se številni osnovni procesi, ki omogočajo življenje v gozdu in ga vzdržujejo. Vse pa je povezano z vodo. Odnos med drevesi, gozdom in vodo najlažje prepoznavamo v gozdu samem. Ko prve kapljice dežja padejo iz oblakov, se ujamejo v drevesnih krošnjah. Drevesni listi so prvi deležni te čudotvorne življenske mane. Dežne kapljice zdrsnejo po listih, jih sperejo in osvežijo, se potočijo dalje po vejah in dosežejo deblo. Tu so našli svoj življenjski prostor lišaji in mahovi, ki živijo v sožitju z drevesi. Njihove celice željno srkajo vodo, izsušene blazinice spet zaživijo. Dežja je vedno več in ko se z vodo napojijo zgornje plasti gozdne vegetacije, vodne kapljice, združene v srebrne potočke, dosežejo gozdna tla. Tu je veliko porabnikov vode, največji pa so drevesa sama, ki do sedaj še niso prišla na vrsto, da se odžejajo. Gozdna tla so debela in bogato prepredena z mrežo korenin in mikroskopsko drobnih hif, s katerimi glive stopajo v sožitje z drevesi. Koreninska plast vsrkava vodo kot goba, vedno pripravljena za nove pošiljke dežja. Si lahko predstavljate, koliko vode dnevno porabi ena sama odrasla, gosto olistana bukev? Na desetine litrov, saj korenine preko dneva ves čas srkajo vodo in jo dovajajo v liste, od koder prehaja skozi odprte listne reže nazaj v ozračje. Več je vode v tleh, več se je vrača v ozračje. To kroženje vode omogoča življenje rastlinam, živalim in ljudem. V suši, ko dolgo ni dežja, se sprožijo mehanizmi, ki upočasnijo in zmanjšajo izhlapevanje. Takrat se tudi življenjski ritem upočasnijo. Tudi gozdni potoček doživlja te spremembe. S stopnjevanjem suše postaja struga izrazitejša, saj je vode v njej čedalje manj, prej zakrita bregova golo štrlita vsaksebi. Voda se pretaka le še po dnu in zastaja v kotanjah ter za zaježitvami, kjer so si našle zatočišče vodne živali. Vendar se jim obetajo slabi časi. Žuborenje potočka zamira, kot zamira življenska sila, ki jo drugače tako močno čutimo v deževnem gozdu, ko pod prvimi kapljicami dežja celo listi zazvenijo, potoček postaja glasnejši, zažubori, presušena tla hlastno srkajo. Življenje se vrača v gozd in v pokrajino. Za gozdove radi rečemo, da so pljuča planeta. In ko dihamo z drevesi, postanemo tudi mi del tega življenskega toka. Toka, ki je eno samo veselje, ena sama radost. Tako, kot je v žuborenju potočka ena sama ljubezen. Ljubezen, ki daje smisel življenju in bivanju. Voda je ljubezen, zato je tako dragocena. Ko je imamo dovolj, se njene vrednosti ne zavedamo, ko jo primanjkuje, je dragocena in nenadomestljiva. Posegati v kroženje vode brez zavedanja pomena teh procesov je uničujoče za življenje nasploh.

dr. Olga Urbanc-Berčič, univ. dipl. biol.

Dolina in reka ne potrebujeta razlogov za zaščito, že to, da sta tam tisočletja, je zadosten razlog. Posebej zato, ker smo jih do danes večino že spremenili ali celo uničili. Dolina usmerja reko in reka dolbe dolino, skupaj pa ustvarjata razmere za pestro življensko združbo. To sožitje je mogoče zaradi nešteti procesov, ki vplivajo na širše okolje. Uravnoteženost ter pestrost procesov in organizmov pa zagotavlja takovostne življenske razmere tudi za nas.

To, da nekje izgine cvetlica, se večini najbrž ne zdi nič posebnega. Pa vendar to pomeni, da so se njene življenske razmere spremenile in s tem tudi razmere za druge organizme, vključno s človekom. Če pa je ogrožena redka cvetlica, je to klic na pomoč, saj to pomeni, da njeni življenjski prostori izginjajo. Posledice takšnih sprememb se že odražajo v slabšanju kakovosti naših osnovnih virov – zraka, vode in hrane.

Pogosto se mi porajajo vprašanja: "Zakaj je treba naravo braniti pred novimi in novimi posegi? Kako to, da se nam zdi vedno večja poraba normalna, čeprav živimo na omejenem planetu z omejenimi viri? Kam neki smo zakopali prastaro vedenje, da lahko spreminjamo in jemljemo le toliko, kolikor se sproti obnavlja?"

"Saj imamo vendar otroke, ki bodo živeli naprej in tudi oni bodo za preživetje potrebovali reke in doline".

Prof. dr. Alenka Gaberščik, biologinja

Preprečimo zaježitev save dolinke, ohranimo prost njen rečni tok in tako tudi njene dragocene naravne vrednote!

*Dr. Jože Štirn, zaslužni univ.prof.
Član Evropske akademije za okolje*

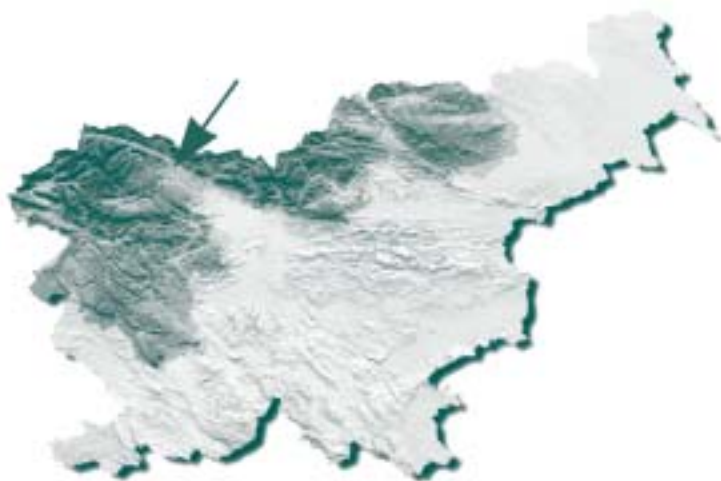
Kot se vidi iz naslova, bom v tem prispevku pisal največ o nepopravljivem razvrednotenju rečnega okolja Save Dolinke in nekaterih drugih, zelo resnih problemih, do katerih bi po mojem trdnem prepričanju neizogibno prišlo v primeru dejanske izvedbe projekta "Sanacija in doinstalacija HE Moste". Pred tem pa moram bralcem, ki še niso dovolj seznanjeni s to zadevo, posredovati nekaj uvodnih informacij.

Najprej na kratko o ciljih tega projekta, ki so naslednji:

- 1 - sanacija obstoječega zaježitvenega jezera (delna) in dvig njegove gladine za največ 1.5 m;
- 2 - hidrotehnična obnovitev obstoječe, 54 let stare jezovne pregrade;
- 3 - postavitve sodobne strojnice HE Moste II na novi obrežni lokaciji nasproti zaselka Piškovca;
- 4 - izgradnja ~5 km tunela (\varnothing ~5 m), vodostana in cevovoda za spust vode od jezua do strojnice;
- 5 - izgradnja nove jezovne pregrade višine 18.5 m z vgrajeno strojnico HE Moste III ;
- 6 - formiranje novega zaježitvenega jezera med Piškotarjevim in Blejskim mostom.

Poleg navedenih investicijskih ciljev in pomembno zvišane proizvodnje električne energije, ta Projekt obeta tudi raznotere druge koristi, naložbe in dejavnosti, ki naj bi po potopitvi omenjenega dela rečne doline in sedanjega naravnega spomenika Brje, nenavadno pomembno prispevale k izboljšanju okolja na ožjem območju s formiranjem "novih vlažnih biotopov", urejenostjo lepo nasutega terena ob jezeru, odpravljanjem smeti, kosovnih odpadkov ipd.. Novo zaježitveno jezero in preostanki ravninskega terena (pretežni del doline, ki ne bi bil potopljen, so namreč strma in skorajda neprehodna gozdnata pobočja in navpične konglomeratne stene), naj bi omogočili tudi neslutene turistične, rekreacijske in izobraževalne možnosti, ki bi lahko pomembno razširile turistično ponudbo Bleda. Najbolj blagodejni učinek izgradnje izravnalnega bazena, (kot je v Projektu to zaježitveno jezero poimenovano), na katerega se nestrpnost čaka že od l.1952, pa investitor in njegovi zvesti zaščitniki na Ministrstvu za okolje, prostor in energijo vidijo v tem, da bi jezero umirilo hidrološka nihanja Save, vse tja do HE Mavčiče in tako ublažilo kritične erozijske procese (kar pa je samo delno res!). Spričo omejenega prostora v "Zavesti", na tem mestu teh zadev ne bom mogel komentirati, bom pa 29/9/04 zvečer ob diapozitivih tudi o tem predaval na Gozdni upravi Bled. Sploh pa se mi za te teme zdi škoda vašega in mojega časa, ker menim, da sobolj puhlice za pridobivanje prijateljev Projekta, kar me sem in tja spominja že na kakšno burko. Se bom rajši posvetil utemeljevanju mojega trdnega stališča, da je načrtovana zaježitev Dolinke, ne glede na pričakovane gospodarske učinke, enostavno nedopustna.

Kot prvo v tej zvezi, bom obravnaval skrb za ohranitev naravnega rečnega okolja Dolinke, ki bi nepovratno izginilo v načrtovanem zaježitvenem jezeru, kot zelo majhen, pa vendarle sestavni

Alpska konvencija v Sloveniji

Položaj spornega odseka Dolinke in naravnega spomenika Brje v "predsobi" slovenskega alpskega sveta, za katerega smo 1995 ratificirali Alpsko konvencijo, njenih določil in priporočil pa se, vsaj v zadevi Save Dolinke ne upošteva.